

KELİMELERİN ARDINDAKİ POSOF

 Ünal KALAYCI

Yıllar önce, kasasında evimizin eşyalarının bulunduğu kamyonla Posof'tan Ulgar'a doğru tırmanırken içimde bir şeyler parçalanıyordu. Doğup büyüdüğüm topraklardan ayrılıyordum. Akralarımdan, arkadaşlarımdan ayrılıyordum. Bir anlamda çocukluğumdan, ilk gençliğimden, hatıralarımdan ayrılıyordum. Bu ayrılık 26 yıl sürdü. Bu süre içinde sadece iki defa Posof'a yolum düştü. İkisinde de birer gece kaldım. Dışarıya çıkıp çocukluğumun geçtiği kırları, bayırları gezme imkânım da olmadı.

Ha gittim ha gideceğim derken yıllar yılları kovaladı. İçimde özlem büyüdükçe büyüdü. Posof'a gitmek, Posof'u gezmek, 26 yıl sonra 2018 yılının ağustos ayında nasip oldu. Giderken, oradayken ve döndüğümde şu sorulara cevap aradım: Posof'ta neler değişti? Posof'ta ne konuşuluyor? Posof'un gündemi ne? Bu soruların cevabını Posof'ta kaldığım 12 günlük intibalarımaya dayanarak şöyle hülâsa edebilirim.

1. Büyük Posof/Küçük Posof: Polis, Ardahan'ın girişinde kimlikleri toplayıp güvenlik kontrolü yaptı. O esnada biriyle muhabbet etmeye başladık. Nerden geldiğimizi sordu. "Kahramanmaraş" deyince, "Orda da çok Posoflu var mı? Benim önceki görev yerim İnegöl'dü. İnegöl'de 40.000 Posoflu var." dedi. İnegöl'de kırk bin Posoflu var mı bilmiyoruz ama şunlar kesin doğru: İnegöl'e dışarıdan gelenler

içerisinde en büyük grubu Posoflular oluşturuyor. Diğer bir deyişle Posofluların en çok göç ettikleri yer İnegöl'dür. Sayı kırk bin değilse de Posof'tan daha fazla Posoflu İnegöl'de yaşamaktadır. Artık İnegöl "Büyük Posof" olmuştur.

2. Gelme: Bu kelimeyi bu anlamıyla ilk defa Posof'ta duydum. Ben çocukken köyden giden ve birkaç yıl önce emekli olup köye dönen bir komşumuzla konuşuyorduk. Köyde kışın 11 hane kaldığını, yazın bu sayının üç aydan fazla kalanlarla birlikte 30 haneye çıktığını anlattı ve yakındı: "Artık 11 hane köye sığamaz olmuş. Vaktiyle bu köyde 96 hane vardı. Şimdi bize ne diyorlar biliyor musun?" Ben meraklı gözlerle bakınca: "Gelme diyorlar!" dedi ve ekledi. "Gelme işte, iki şekilde de anlayabilirsin. Birincisi sonradan gelen, muhacir! Yani onlar buranın yerlisi, biz sonradan gelenmişiz. Diğeri de akıllarından geçen şey, git, gelme!" Bu duruma üzüldüğüm kadar dilimiz yeni bir kelime kazandı diye sevindim. "Gelme: Sonradan gelen" Kısacası söylemek lâzım ki Posof'ta bir sürekli yaşayanlar var bir de Posof'tan ülkenin/dünyanın çeşitli yerlerine giden, orada hayat mücadelesi veren ve yazları Posof'a gelip burada yaşayanlar var. Bu gelme tabiri bölgede üç aydan fazla, dokuz aydan az yaşayanlar için kullanılmaktadır. Gelmeler, sayı olarak Posof'ta sürekli yaşayanlardan daha fazladır.

3. Hinkal/Manti: Posof'ta mahallî yemekler yapan bir lokanta açılmış. Lokanta menüleri arasında yörenin en meşhur yemeği "hinkal" da var. Var ama "manti" adıyla var. Bütün Posoflu bu durumdan şikâyetçi. Yurtdışında uzun yıllar kalıp Posof'a dönen bir hemşerimiz yakınıyor: "Ya iyi hadi ona mantı dedin, bizim ayrıca bir mantımız da var. Ona ne diyeceksin? Böyle şey olmaz kardeşim! Bizim yedi çeşit hinkalımız var: Etlî, patatesli, mantarlı, peynirli..." Eleştiriler yerden göğe kadar haklı. İnsanımızın değerlerine sahip çıkması bizi fazlasıyla memnun etti. Yörenin en önemli yemeklerinden biri olan hinkalın *xinkal* olacağı günleri görmek elbette ki bölgedeki herkesi memnun edecektir.

4. Ahıska/Ahıskalılar/Ahıskalıların yerleşmesi: Ahıska'ya az da olsa Ahıskalıların yerleşmesiyle bir hareketlilik başlamış. Arada kız alıp verme, gidip gelme şeklinde bir iletişim oluyor. Bunun yanında Posof'a Ahıskalıların yerleştirilmesi konuşulurken bir yandan da *neden* diyen çatlak sesler çıkıyor. Tabii ki bu bir cehalet eseridir ve üzerinde durmaya değmez. Konumuz meselenin derinliği değil fakat şu bir gerçek ki yirmi altı yıl önceye göre Ahıskalılar daha çok konuşulmaktadır.

5. HES: Yörede Posof çayı üzerine hidro elektrik santralleri/HES'ler kurulmuş. Posof Çayı'ndaki azalma ve kirlenme yüzünden yapılan itiraz ve eleştiriler, bir günden oluşturmuş gibi görünüyor. Eskiden ne bu tarz HES'ler vardı ne de bu tarz gündemler...

6. Kadanalem: Yörede en önemli sevgi sözcüğü olarak "kadanalem" hâlâ varlığını korumaktadır. Kızımın Posof ağzıyla ilk kelimesi ne olacak diye merakla beklerken ebetteki "kadanalem" oldu. Ablam yeğenini her gördüğünde "kadanalem" deyince çocuk dördüncü gün "kadanalem" diye benimle konuşmaya başladı.

7. Esgil/Pelverde: Pelverde yörede ciddî bir üretim seviyesine ulaşmış. Hemşehrilerimizin hemen hemen üçte biri, belli bir dönem bu işle uğraşmaktadır. Kuşburnunu (esgil) toplayıp, *pelverde* dedikleri marmelat yapıyorlar. Yüzde yüz tabî ve şifa kaynağı olan bu ürünün üretiminin artması bizi de mutlu edecektir.

Kuşburnu (esgil).

8. Yunus Zeyrek: Bölgenin en önemli kalemi olan Yunus Zeyrek Hoca'mız da Posof'ta konuşulan konulardan biridir. *Posof'un Çizgileri, Posoflu Zülâlî, Posof-Kol Zaferi, Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri, Ahıska Araştırmaları* başta olmak üzere çoğunluğu Posof, Ahıska ve kuzeydoğu coğrafyası üzerine yirmiyi aşkın kitabıyla ve ellinci sayıyı aşan sahibi ve editörü olduğu *Bizim Ahıska Dergisi* ile yöre halkının yüreğine zihnine temas etmeyi başarmıştır. Muhabbetlerde konu bir şekilde Hoca'nın yazılarına, kitaplarına ve kendine dönmektedir.

9. Karadeniz coğrafyasına benzemesi: Yörede insan nüfusunun azalmasıyla birlikte tabiat kendini temizlemiş, arındırmış. Bir zamanlar binlerce küçük ve büyükbaş hayvanın yayla, orman ve kırlarda otladığı Posof yok şimdi. Sadece cins sığırıcılığı var. Bu sebeple tabiat nefes almış; kırlar, ağaç ve çalılıklarla donanmış ve Posof daha bir yeşillenmiş. Posof'a artık Doğu Anadolu demek mümkün değil. Bazı kaynaklar Posof'un iklimi için "mikroklimal Karadeniz iklimi görülmemektedir." denmektedir. Artık bitki örtüsü bakımından da Karadeniz'le aynı özelliğe bürünmüştür.

10. Özlem: Özlem hâlâ yöredeki en önemli duygudur. Ailelerin bazı fertleri Posof'ta bazı fertleri de ülkenin/dünyanın farklı bölgelerinde yaşamaktadırlar. Bu yönüyle Posof'ta parçalanmış aile yok! Her ne kadar iletişim çeşitlenmiş, kolaylaşmışsa da gurbettekiler Posof'takilere, Posof'takiler gurbettekilere hasret yaşamaktadırlar.

11. Göç/Muhaceret: Yukarıda maddeler halinde ifade etmeye çalıştığımızı bir araya getirsek ortaya "Kalktı göç eyledi..." diye başlayan türküler gelir akla. Fakat burada o *koçaklama* türküdeki meydan okuma yok, aksine hüznün ve yenilmişlik var! Hayvan çeşidi ve çokluğuna yukarıda işaret etmiştik. Şimdi yok! Toprağını süren, eken, biçen insan yok! İnsan ve hayvan! İnsanlık tarihi boyunca beraber yaşayan iki varlık! Buna bağlı olarak 49 köyünün neredeyse hepsinde çalan mektep zili artık çalmıyor! Köylerden sadece birinde mektep var! Metruk köyler, boş haneler... Çocukları olmayan cennet yurdum... Bundan öteye sözün de yeri yok!